

Ајнхардов летопис из 9.в. о Србима који живе од Славоније до Далмације

12.11.2017.

О етничкој припадности становништва Балканског полуострва у антици и Средњем веку, историчари се не слажу. Неки сматрају да је најстарије становништво Балкана словенско (с племенским именима: Илири, Трачани, Скордици...), а други изричито тврде да су Словени стигли на Балкан тек у шестом и седмом веку после Христа. Занемарујући ове недоумице, погледаћемо шта пише у сачуваним документима о нешто каснијем времену — Средњем веку. Она сведоче о присуству Срба на територијама српских крајина — данас у саставу Републике Хрватске, много пре појаве Турака на Балканском полуострву.

Срби се помињу у време кад, у тим документима, нема помена о Хрватима, нити о хрватским државама. Помињу се у деветом столећу само Срби и словенска племена, а од кнежевина: Славонска и Далматинска. Ни у владарским титулама нема помена о Хрватској.

Савез Људевита Посавског са Словенцима (J. F. Муске)

Кнез Борна, за кога званична историја Југославије пише да је хрватски кнез, означава се само кнезом Гудушчана и Тимочана, или, касније, кнезом Приморске Далмације. (Значи, био је кнез у Србији, па кад је прешао на територију под влашћу Франака, постављен је за кнеза Приморске Далмације — не Хрватске Далмације, како кривотвори историја у Југославији).
Тој Далмацији је припојена Либурнија, али опет се не помињу ни Хрвати ни Хрватска. Ове чињенице не би била спорна да литература и историографија југословенске државе (1918—1990), није преовлађујуће писала о присуству Срба у Панонији, Банији, Кордуну, Лици и Далмацији, као последици њиховог досељавања из Србије, Македоније и Црне Горе, и то по освајању Балкана од стране Турака — у четрнаестом, петнаестом и каснијим столећима.

Истовремено, и у енциклопедијске одреднице се уселила ова неутемељена тврдња о тако касном доласку Срба на подручје западног Балкана. А кад је реч о досељавању Словена у шестом и седмом столећу, југословенска литература се (често) и енциклопедије (редовно) не ослањају на историјска документа. Тако, Енциклопедија Лексикографског завода у Загребу не говори о Србима кад је реч о том досељавању на Балкан. Њене одреднице, углавном, садрже да су се на Балкан, у шестом и седмом столећу, „доселили Словени и Хрвати“.
Оне не објашњавају како је у тој словенској маси, тако рано, искристалисан идентитет Хрвата, а не и Срба — мада су Срби, одувек, били бројнији од Хрвата. Очигледно, у питању је извесна произвољност, или намера да се у неко давно време одређена територија прогласи поседом једне нације, мада то, ни делимично, како смо навели, не поткрепљују сачувана документа тога времена. Проф. Реља Новаковић, истраживач античке и средњовековне историје Срба, упозорава на могућа огрешења о науку:

Тражећи одговор на оваква и слична питања, истраживач, у недостатку савремених извора, може да западне у опасност да решења тражи домишљањем, при чему се обично руководи логиком и схватањима свога времена.¹

Овог пута ћемо се ослободити потребе за домишљањем о прошлости Срба и Хрвата и ослонићемо се само на позната и верификована документа — с циљем да видимо да ли су Срби у српским крајинама становници тек после турске инвазије на Балкан, или су тамо живели и неколико столећа раније.

СРЕДЊОВЕКОВНА ДОКУМЕНТИ О СРБИМА НА ТЕРИТОРИЈАМА ДАНАШЊЕ ХРВАТСКЕ

1. Ајнхардов летопис — девето столеће

Летопис се односи на време између 818. и 823. године. Моћна франачка држава је господарила великим делом Паноније. Против франачке власти, **подигао је устанак у Славонији кнез Људевит Посавски.** Овај историјски догађај су југословенски историчари коментарисали на основу схватања свог времена — што шкоди науци, како нас упозорава проф. Р. Новаковић. Они су славонске устанике и кнеза Људевита прогласили Хрватима, мада Ајнхардов летопис, уопште, не спомиње Хрвате. Описујући ово време, франачки хроничар Ајнхард пише да је цар Лудвик позвао у Херистал све народне прваке 818. године, нешто пре Људевитовог устанка. **У попису племенских првака, нема спомена о представнику Хрвата, нити се спомињу Хрвати.** На скуп је позван Људевит, као господар Доње Паноније — а не као господар Хрвата. У исто време, потоњи кнез Далмације Борна је позван код франачког цара у својству кнеза Гудускана. **Ни он се не спомиње као хрватски вођа и уз његово име нема помена о Хрватима, или хрватској држави.** Супротно овако недвосмисленом историјском извору, историографија двадесетог столећа Борну третира као Хрвата, а Кнежевину Далмацију преименује у „Приморску Хрватску“, или „Далматинску Хрватску“.² (Занимљиво је, овакав третман Кнежевине Далмације и кнеза Борне у југословенској историјској литератури правда се позивом на Ајнхардов летопис — мада у њему, како смо видели, нема помена о Хрватима.

Тако, Владимир Ћоровић наводи да су на државном сабору у Херисталу, те 818. године, цара Лудвига „поздравили неки хрватски изасланици“³, мада то Ајнхард није записао, а проф. Реља Новаковић је исцрпно анализирао зашто се Хрвати не спомињу у овом Франачком летопису).

Ајнхардов летопис не спомиње ни представнике Срба у Херисталу, али бележи **да Срби живе јужно од реке Саве и у данашњој Лици. То је година 822.**
И Ћоровић то овако записује:

Бежећи испред Франака, Људевит је, прича франачки аналит, пребегао **Србима ‘за који се народ казује да заузима велики део Далмације’**.⁴

Нико од наших историчара не расправља о овој чињеници — да **Срби насељавају Далмацију у деветом столећу, и то њен велики део**, а да се она проглашава хрватском државном територијом. Да је у питању неопростив пропуст, сведочи и нелогичност око кнеза Борне. За њега се каже да је Хрват, а влада том српском земљом у Далмацији — коју наши историчари прекрштавају у „Приморску Хрватску“. А ако Борна влада земљом коју насељавају Срби, зар је могуће да је он Хрват, а не Србин? Ово је питање још занимљивије зато што записи из почетка деветог столећа потврђују да је **Борнин ујак српски племић!**

То значи да је и Борнина мајка Српкиња.

Проф. Реља Новаковић је био на прагу да реши ову загонетку о раној распрострањености Срба на западу Балкана следећим закључком:

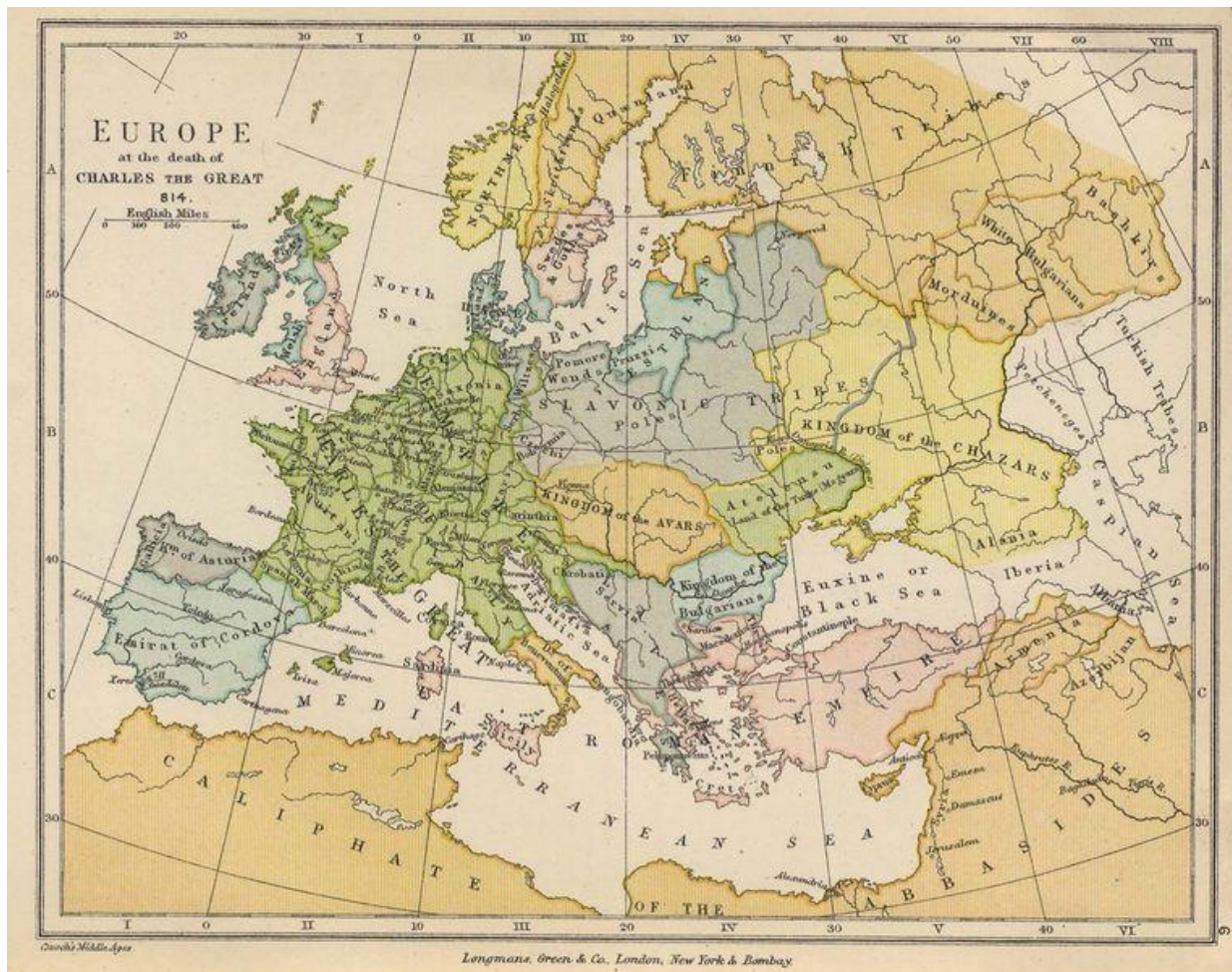
Ако, по причању Ајнхардовом, смемо да наслутимо да су Срби, којима је Људевит пребегао 822. године, становали негде у области Срба, а можда и нешто западније, онда бисмо, узимајући у обзир и **Паганију, Захумље, Травунију**, а можда и **Босну**, могли рећи да је првобитно језгро српске државно-племенске заједнице настало у западном делу континенталне Далмације.⁵

Држећи се података у Ајнхардовом летопису, проф. Новаковић проналази територије насељене Србима, где се склонио Људевит Посавски и на којима се сукобио с франачким подаником кнезом Далмације Борном:

Сасвим, међутим, другачије звучи када ове Ајнхардове Србе замислимо на подручју које је за све време било или непосредно укључено у описана збивања или се налазило негде у близини.

Врло је вероватно да је на том подручју један део племена био противан политици коју је Борна водио, као франачки штићеник.

Људевит је можда то знао и када је из свог средишта отишао међу Србе, вероватно **долином Глине или Уне**, могао је покушати да уклањањем противника у новој средини учврсти своје позиције. Он је такав подухват могао да предузме само на подручју које је добро познавао и где је још од раније имао изван број својих опробаних присталица, док би такав потез негде у средишту Босне, или још источније, био раван безумљу...

Географска карта Европе из 814. године у време смрти Карла Великог. Означена је и Србија као Servia.

Сасвим, међутим, другачије звучи кад под том српском земљом разумемо подручје недалеко од границе Паноније, негде, рецимо, од Плитивичких језера према Србу, или дубље према Лици, или према Уни и Сани. Та српска земља није морала бити просторно мала чим Ајнхард каже да је Људевит убио једног од њихових кнезова. Најпре ће бити да је реч о више жупанија.⁶

Ајнхардов летопис још једном потврђује присутност Срба у западним деловима Балкана, тамо где су власт држали Франци. Видели смо да на сабору у Херисталу (818) представници Срба нису били, али су позвани на сабор у Франкфурту (822):

Ајнхард спомиње на сабору у Франкфурту изасланике ових народа: Абодрита, Сораба, Вилаца, Бохема, Мораваца, Преденецената и Авара.⁷

Ни овог пута се не спомињу Хрвати, мада су Франци тада владали делом Далмације, Ликом, Кордуном, Банијом, Славонијом, Барањом и Сремом. Пошто су представници Срба (Сораба) позвани на сабор у Франкфурту, очигледно је да су Срби живели у овим покрајинама, или у неким од њих.

Овај историјски докуменат с франачког двора, мада не објашњава све детаље тадашњих збивања, неоспорно потврђује да су Срби живели у наведеним подручјима (данас у саставу Републике Хрватске) и да су неутемељене тврдње којима се присуство Срба у овим крајевима приписује њиховом досељавању од 15. до 19. столећа.

2. Цар Константин Порфирогенит: О управљању државом (ДАИ)

Расправљајући о овом документу, проф. Реља Новаковић каже да његове делове историчари различито тумаче — често се не слажу. Посебно је у њему нејасно где се тачно простирала Хрватска а где Србија, где су тачне границе српских, а где хрватских насеобина. Ово је још нејасније кад Порфирогенит, као и неки други средњовековни хроничари напишу: „Срби, које зову и Хрватима“, или „Хрвати, које зову и Србима“. Оно што нас интересује — насеобине Срба на територијама данашње Хрватске — неоспорно је. Порфирогенит, у 34. глави свога списка, наводи:

Земља Травуњана и Конављана је једна: тамошњи становници воде порекло од некрштених Срба, који су ту живели од оног архонта који је пребегао цару Ираклију из некрштене Србије, до српског архонта Властимира. Овај архонт Властимир даде својој кћерци за мужа Крајину, сина Белоја, жупана Травуније.8

Овде проф. Новаковић обавештава да Порфирогенит наводи да су у Паганији (Неретљанска област) насељени Срби и да Пагани држе острва: Корчулу, Мљет, Хвар, Брач, Вис, и Ластово. Паганија је постала узрок размирица Србије и Хрватске у време Порфирогенита, када ће Хрватска да се шири на рачун Србије и да запоседне и раније речене српске области: Лику, Крбаву и Гацко. Тако ће границе Хрватске стићи, реком Уном, до Ливна и реке Цетине, што подвлачи и Порфирогенит.9

Овај податак о Србима у Далмацији, на отоцима, у Лици, Крбави и Гацку (у десетом столећу), не даје за право оним историчарима који наводе да се из ових области иселио само хрватски народ пред турском најездом у 15. и 16. столећу. Ако су Турци из овог краја прогнали становништво, онда је оно било и српско.

3. Хрватски историчар Натко Нодило: Становници Дубровника су Срби

Крајем деветнаестог столећа је хрватски историчар Натко Нодило проучавао национални састав становништво западног Балкана, па је своје мишљење изнео и о Дубровчанима. Он у овом граду не налази ни Хрвате ни хрватски језик. Дословно пише:

У Дубровнику, ако и не од првог почетка, а оно од памтивјека, говорило се српски; како код куће, тако у јавном животу и у опћини, а српски је био и расправни језик.10

4. Срби Дубровника (римокатолици) о хрватском плану за истребљење Срба, XIX век

Дубровчани су у 19. веку били свесни да Аустрија спроводи план да Србе римокатолике преведе у хрватску нацију.

Они су се томе опирали и преко новина упозоравали римокатолике да не прихвате ову антисрпску подвалу. Водећи дубровачки интелектуалци су учавали да ова **аустријска политика подразумева и терор над Србима најширих размера. Њега је требало да спроводе Хрвати из Загреба и Загорја, с придобијеним католицима међу Србима у Далмацији, Дубровнику, Херцеговини, Босни, Славонији и другим српским крајевима.** Дубровчанин Лука Војиновић је преко српских дубровачких новина, у чланку 1897, **тачно предвидео хрватски геноцид над Србима, спроведен у великим размерама у Другом светском рату.** Пророчки је написао:

Срби преко Дрине! И та се лозинка слијепо слуша и слушаће се до оног усудног дана који мора да дође, кад ће један велики катаклизам оборити све умјетне ограде, или... или, **јаох, порушити и пошљедње бедеме народне српске зграде и тада ће — Хрвати бити задовољни!**¹¹

5. Ватиканска документа о Србима у Далмацији — пре турских освајања Србије

Српски епископ Никодим Милаш је, на основу средњовековних докумената и радова италијанских и хрватских историчара, забележио да је у XIV столећу **српски краљ Босне Твртко преселио у Далмацију, која је била ретко насељена, десетине хиљада Срба:**

Далматинска кроника бељежи да је 1371. године Твртко преселио у Далмацију **много српског народа, и да су заузели и утврдили се у бријеговитим странама.** За 1373. годину, Фарлати помиње да је тог народа било толико на граници Босне, спремна за пријелаз у Далмацију, да су на себе обратили пажњу и папе, јер су били **досељеници православне вјере...**

Од Тврткова времена, Книн постаје српски град.¹²

Стицајем историјских догађаја, Далмација је изгубила ово српско становништво — **бежало је пред Турцима у петнаестом столећу, склањајући се чак и у Италију.**

Далмација је била поново насељавана у XVII и XVIII столећу. И тада, у Далмацију, долазе Срби православне вере, из: Лике, Херцеговине и Босне.

О овом досељавању је прикупио податке Марко Јачов у Ватиканским архивама.13

6. Подаци о Србима у Срему, Барањи и Војводини — од X до XIV столећа

Директор Архива Србије Јован Пејин је објавио књигу о српском становништву у Панонији (која захвата и делове данашње Хрватске) и о српским православним црквама од деветог до четрнаестог столећа — значи, много пре него што су Турци почели освајање Балканског полуострва. Ова чињеница сведочи да су Срби староседалачко становништво и да ће их, као такве, покорити азијски Мађари у X столећу после Христа. Пејин то објашњава:

Захваљујући хришћанским Словенима у Панонији, 1001. године, Мађари, за владе Стевана Првога прихватају хришћанство и ударају темеље држави која ће одиграти значајну улогу у историји овог дела Европе. Успостављање мађарске државе, спречило је развој српских држава у Банату, Срему, Барањи и Срему и њихово уједињење са средишним српским областима. Једино је Срем, повремено, улазио у састав српске средњеовековне државе за време краља Драгутина Немањића (1284—1316), а према неким изворима и за време цара Душана Немањића (у четрнаестом столећу).14 Пејин наводи да су већ тада Мађари све крајеве насељене Србима звали на свом језику Расзуорсуаг — што значи: Србија. У време турских освајања део Срба из планинских предела Балкана бежи у Мађарску. Пејин то бележи овако:

Доласком балканских Срба у Подунавље, дошло је до њиховог мешања са српским старинцима... Причају се исте приче и певају исте песме. Јунаци који су живели у Подунављу, које знамо из Вукових песама, кроз десетерац, постају јунаци и придошлих Срба, а јунаци новодошлих Срба, такође кроз десетерац, постају блиски старинцима. Православна црква одиграла је велику улогу у стварању брзог стапања једнородног народа у целину.15

7. Сведочанства аустријског државника о Србима староседеоцима у Славонији

Аустријски државник гроф Јохан Кристијан Бартенштајн, саветник царице Марије Терезије — 18. столеће, потврђује чињеницу да су Срби у Хрватској и Славонији староседелачко становништво:

А већ су цар Рудолф Други и цар Матија, као краљеви Угарске, нашли били право (признајући да су Грци или Власи /Срби/, који у оним крајевима станују, обадвема краљевинама: Славонији и Хрватској, итекако помогли тиме што су Турке задржали од даљег упадања у ону прву) да им најснажније осигурају уживање свега онога што су год за њихова доба имали, ако би то лежало у једној или другој од ових двеју краљевина.16

Овде је све јасно — аустријски цареви и мађарски краљеви сведоче да су Срби бранили Славонију од Турака у 16. столећу и да су одгађали турска освајања и сад, кад је Славонија ослобођена — крај 17. столећа, признају им власништво над бившом имовином — и у Славонији и у Хрватској.

Гроф Бартенштајн демантује да је већина данашњих Срба на територијама северне Србије (Војводине), Мађарске и Хрватске пореклом од оних Срба који су из Србије дошли под вођством свог патријарха Арсенија Чарнојевића 1690. године. Бартенштајн, тиме, понавља да је **већинско српско становништво у овим крајевима староседелачко**. То чини на занимљив начин — Аустрија је одлучила да се награде сви Срби који су у овој сеоби дошли са својим патријархом, али то државни органи нису могли да спроведу, јер је био у питању незнатан број породица, у односу на староседелачке, међу којима су се дошљаци изгубили. Ево тог описа Бартенштајна:

Одмах године 1701, хтедоше уклонити митрополита са границе и наредити му стан у Сент-Андреји, више Будима, и доказати да Леополодова обећања припадају само оним породицама што су прешле овамо с митрополитом Чарнојевићем — које би, после дванаест година, тешко било пронаћи.17

Бартенштајн сведочи да су у осамнаестом столећу сви становници Славоније Срби — једни су православни, а други, такође, православни али признају римског папу и за свог поглавара (унијати):

Још се једна разлика појављује код граничара у том — што су једни од њих унијати, други пак нису. У ове последње (православне) броје се особито Вараждинци и у Славноји становници у Земунском срезу, а насупрот — остатак је мешовит, и у Градишчанском срезу наћи ћеш далеко више унијата, него ли неунијата.18

8. Аустријски цар о Србима као староседеоцима Славоније

У време Леополда Другог, Хрвати су покушавали да српске крајеве ставе под власт хрватских феудалаца у Аустрији. Срби су тражили да се одржи аутономија — и даље независне од мађарских и хрватских феудалаца, па су одржали свој **Сабор у Темишвару 1790. године**.

Леополд Други је послао поруку Сабору Срба и посведочио да су Срби **староседеоци Славоније, Срема и Бачке**.

Ево те поруке:

Што се Мене тиче, држим да је српски народ, и пре рата с Турцима, живео у Срему, Славонији и Бачкој, а приликом рата, једнодушно у поновном освајању истих предела, учествовао, те и сад тамо живи, па да, стога, на те земље и највише права има.19

9. Војна, привредна и судска самоуправа Срба у Мађарској и Аустрији

Срби су, од 15. до 19. столећа имали своју самоуправу, потчињену једино аустријском цару.

Простирала се на територијама Републике Српске Крајине (успостављене од 1991. до 1995), а простирала се и на друга подручја — чак до Арада у Румунији.

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ О СРБИМА У АУСТРИЈИ У XIX СТОЛЕЋУ

1. Павле Јосиф Шафарик је 1840. године написао у Словенском народопису да је у Аустрији 2.590.000 православних Срба.

То су биле области: Далмација, Лика, Кордун, Банија, Славонија, Барања, Срем, Мађарска и Војводина.

У исто време, Хрвата је у Аустрији било само 1.153.000, иако је Шафарик у ову бројку унео и Србе католике.

Тада, Срби католици нису знали да ће се њихови потомци, заиста, убрајати у хрватску нацију, па ће Срби, од двадесетог столећа, бити једини народ на свету који неће имати ни једног католика.

2. Руски професор Пипин и пољски Спасевич разврстали су Србе православне вере у Аустрији (како их је набројао Шафарик) на следећи начин:

А) Војводина и Банат 532.000

Б) Славонија и Славонска војна граница 738.000

В) Хрватска и Хрватска војна граница 629.000

Г) Јужна Крањска (данас Словенија) 40.000

Д) Истра и Мађарско приморје 254.000

Ђ) Далмација 391.000

Укупно православних Срба у Аустрији 2.584.000

Брахели, бечки професор статистике упоређује Србе и Хрвате у Аустрији:

Х р в а т и

А) У цивилној и војној Хрватској 625.000

Б) У Хрватској војној граници 480.000

В) У Крањској 17.583

Д) У Истри и Кварнеру 88.343

Ђ) У Мађарској 71.962

Е) У Војводини 2.860

Ж) У Аустрији 6.460

З) У Моравској 720

И) У војсци 36.000

Укупно Хрвата у Аустрији 1.329.000

С р б а

А) У Далмацији 378.676

Б) У Војводини 384.046

В) У Славонији 222.062

Напомене:

01 Проф. Реља Новаковић, Одакле су Срби дошли на Балканско полуострво, Историјски институт у Београду, 1977, стр. 7.

02 Проф. Реља Новаковић, Балтички Словени у Београду и Србији, Народна књига, Београд, 1985, стр: 8. и 9.

03 Владимир Ћоровић, Историја Срба, Зограф, Ниш, 2001, стр. 83.

04 Исто, стр. 84.

05 Проф. Реља Новаковић, Одакле су Срби дошли на Балканско полуострво, Историјски институт у Београду, 1977, стр. 60.

06 Проф. Реља Новаковић, Где се налазила Србија од VII до XII века, Историјски институт, Београд, 1977, стр. 33.

07 Исто, стр. 36.

08 Исто, стр. 34. и 35.

09 Исто, стр. 76.

10 Натко Нодило: Први летописци и давна историографија дубровачка, Југославенска академија знаности и умјетности, Загреб, 1883, свеска 65, стране од 65. до 128.

11 Српске новине: Дубровник, број 35, 1897. године.

12 Никодим Милаш, Православна Далмација, Београд, „Сафарис“, 1989.

13 Предраг Драгић Кијук, Цатена Мунди, „Ибарске новости“, Краљево и Матица исељеника Србије, Београд, 1992.

14 Јован М. Пејин, Срби и Мађари, НИП „Комуна“, Кикинда, 1996, стр. 10.

15 Исто, стр. 12.

16 Јохан Христов Бартенштајн, Кратак извештај о стању расејаног многобројног Илирског народа по Царским и Краљевским наследничким земљама, **Штампарија Јерменског манастира у Бечу, 1866, стр. 54.**

17 Исто.

18 Исто, стр. 33.

Извор: srpskaistorija.wordpress.com

Објавио: [Србин.инфо](http://srbin.info)